

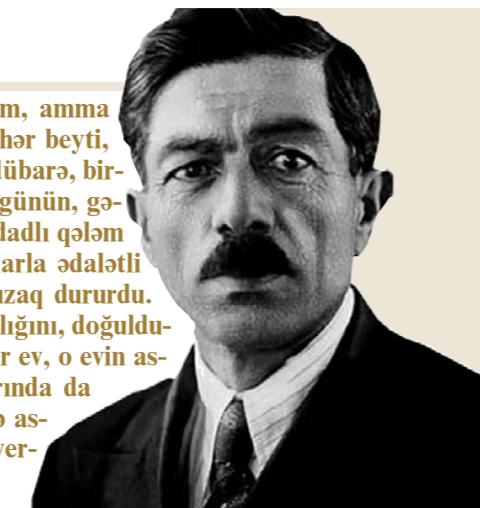

M E D E N İ Y E T

Gözel həyatını Vahid fənaya sərf etmə,
Səni zəmanə yetirməz, dübarə, birdənəsən...

Uzaqqörənlikmi, yoxsa ilahi bir vəhy idi, bilmirəm, amma doğru söyləmişdi, zəmanə bir də yetirmədi onu, hər beysi, misrası indi də səslənir: "Səni zəmanə yetirməz, dübarə, birendənəsən". Əsrlər sonra da belə olacaq, çünki dünənin, bugünün, gələcəyin şairi idi Vahid. Sevilən, milli ruhun daşıyıcısı, istedadlı qələm sahibi. Həyatı bütün çatışmazlıqları ilə sevir, onu insanlarla ədalətlə paylaşmaq üçün savaşırdı, dediyi kimi "fəna" işlərdən uzaq dururdu. Şəxsi həyatı da o qədər şirin olmamışdı. Sonralar acı uşaqlığını, doğulduğu evi kədərlə xatırlayardı. O əzaqlarda şairin tanıdığı bir ev, o evin astanasında bitib qalan ürəyi, günəşə doğru uzanan yollarında da qanadlanan arzuları vardi kiçik Əliağanın. Təssüsüf ki, nə astanasında günəş, nə də yollarında işıq bitmədi o evin... O yer-də günəş kimi parlamağın özü isə bir möcüzə idi.

İsgəndərov Əliağa Məmmədqulu oğlu 1895-ci il fevralın 17-də Bakı şəhərində anadan olub. Mollaxanada oxumağa başlayıb, sonra ehtiyac üzündən təhsilini yarımcıq qoyub, xarratlıq edib. Gənc yaşlarında Bakıdakı "Məcməüs-şüərə" ədəbi məclisində iştirak edib və lirik şeirlər yazıb. Satirik şeirlərində ictimai nöqsanları, mövhüməti, zülm və haqsızlığı ifşa edirdi. O, sevgi şairi idi. Əslində, şeirin özü də sevgidir və təpədən-dırnağadək sevgiyle yoğrulan Vahidin özünü daxili aləminin ifadəsi idi, onun şeirləri. Ruhani eşqdən doğulan nəsnə, qafiyəyə, ahəngə, ritmə salınmış sözlərdən daha çox, sözlərlə ifadə olunmuş ritm və ya ahəng, sözlərlə çəkilmiş tablo idi yaratmışları. Sözlərinin ritmi bir musiqi, harmoniya yaradırdı. Bəlkə elə ona görə də Vahidin şeirləri mahnilara dönürdü.

Dumanlı dağların başında durdum,
Dumanдан özümə bir xeymə qurdum.

"Mən şeirin nə olduğunu bilmirdim" - deyən bir yeniyetmənin dövrünün tanınmış söz xirdalarını mat qoyan şeirləri onun, zəngin iç dünyasını

sindən xəber verir və istedaddan doğurdu. İstənilən formada, qafiyəli-qafiqiyəsiz yazıla bilən şeirin gözəlliyi nədən danışmasında deyil, müəllifinin onu özünəməxsus tərzdə təqdimində, kimsənin demədiyi formada yazılmışındır kimi bir həqiqəti anladırdı:

*Mən o şüxə güli-rəna deməyim, bəs nə deyim?
Aşıqə bülbülli-səyda deməyim, bəs nə deyim?
Min gözəl görsə gözüm, bir kərə doymaz könlüm,
Bu kiçik qatrəyə dəryə deməyim, bəs nə deyim?..*

Onun şeirlərində çəkili, cazibəli, insanı düşündürən misralar çoxdur. Füzuli yadigarı Vahid dövrünün, zəmanəsinin qovğaları fonunda qəzələ yeni ruh verdi, unudulmuş, sovet ideologiyasına tabe etdirilmiş bir janrıdır. Əvvəlki ənənələr əsasında yaşatdı. Təmiz Azərbaycan türkçəsində, ana dilimizdə yazılın bu qəzəller onu məşhurlaşdırıldı, sevdirdi.

Qəzəllerinin xalq arasında bu qədər sevilməyinin əsas səbəbi də onun dilinin aydın və yadداqlanması idi. O, Azərbaycanda qədimdən mövcud olan şeiriyyət ənənəsinin istedadlı da-

ÖLMƏZ QAZALXAN

vamçısı idi. O zaman hamının az qala əl çəkdiyi, "köhnəlik" kimi baxdığı janrıñ gözel ustası Əliağa Vahid bədii yaradıcılığı erkən başlamışdı, ilk şeiri isə uşaqlıq dostu Cəfər Cabbarının vasiteçiliyi ilə "Babayı əmir" jurnalının 1915-ci il aprel sayında "Molla Balbala" imzası ilə çap olunmuşdu. Bir il sonra doqquz səhifəlik ilk şeirlər kitabı da işıq üzü görmüşdü. Yavaş-yavaş tanınır, imzası az qala o dövrün bütün jurnallarında görünürdü. Babat qonarar alırı, ciyinə məşhurluq quşu qonmuşdu, bir-birinin ardınca yazılın uğurlu şeirlərin sevinci hərdən başını dumanlandırırdı...

Qəzəli köhnəliyin nümunəsi sayanlara qarşı mübarizədə tək deyildi, onun yaratdığı qəzəller xalqın ürəyinə yol tapdıgi kimi, ədəbi və elmi ictimaiyyət tərəfindən də yüksək qiymətləndirilir. Məsələn, İran ədəbiyyatçısı Yəhya Şeyda Əliağa Vahidi "məhəbbət elçisi", xalq şairi Səməd Vurğun "anadangəlme şair" adlandırır, Məhəmmədhüseyn Şəhriyar yaradıcılığının məşhur təbliğatçısı Qulamhüseyn Beqdeli isə Vahidə "Hafizi-dövran" deyirdi. Ona "Füzuli yadigarı" deyənlər de çox olub.

Ancaq Vahid eşq-məhəbbət şairidir və özüň dediyi kimi, əsərlərində "rəna qəzəldən, işveli dilbərdən, nazlı gözəl"dən ayrıla bilməyən sənətkar bütün ömrü boyu öz əqidəsinə sadıq qalıb:

*Mən necə ayrılm rəna qəzəldən,
İşvəli dilbərdən, nazlı gözəldən.
İnsan ki, bir şeyə uydu əzəldən,
Ölüncə başında o adət olur.*

Bu misralar Vahidin ədəbiyyatşunas Cəfər Xəndana yazdığı məktubdan bir parçadır. "Dünyada fəqət bircə məhəbbət qanıram mən" -deyən şair əsərlərində bu fikrini müxtəlif formalarда dəfələrlə xatırladır. Əliağa Vahide görə, eşq insanlıq məlum olan bütün anlayışlardan yüksəkdə durur. Vahidin "kamal əhli kimi" yaşamaq imkanlarından intīmə etməsinə səbəb də eşq idi. Deyirdi ki, "Çox fərqi var: arif düşünər əql ilə eşqin, Eşq əhli kamal əhlinə həmxanə deyilmiş".

Vahid gözəllik aşığıdır. O insan gözəlliyini də özünəməxsus şəkildə tərənnüm edir. Vahid həm də meyxana ustası idi, lakin bunu da çərçivə daxilində edirdi. Bu janrıñ en böyük ustası adını da təsadüfi yerə almamışdı.

1922-ci ildə M.Ə.Sabirin yubileyi keçiriləndə Vahid yarım saat meyxana deyib. Bu, Nəriman Nərimanovun diqqətini çəkib. O zaman ilk dəfə Dövlət mükafatı Vahidə verilib. 1943-cü ildə isə "Əməkdar incəsənət xadimi" adına layiq görülmüşdür.

Vahid yaradıcılığı əbədiyashardır, nə qədər ki, Azərbaycan muğamı var Vahid qəzəlləri xanəndələrimizin repertuarından düşməyəcək:

*Bir gün gələr mən gedərəm, xəlq söyləyər,
Biçarə Vahidin bu qəzəl, yadigarıdır...*

Zümrüd QURBANQIZI,
"Respublika".